

drag. I Lindroths fall skulle förslagsvis genreanalys eller resonemang kring skilda diskursnivåer kunna bidra till analysen (det var exempelvis betydligt vanligare att tidigare arbetsgivare refererades till som gentila än de som annonserades, s. 32). Perspektiven skulle även kunna vara relevanta för Wallaces bidrag. När Selina Trimmer rapporterade om skvaller eller händelser som låg bortom hennes kontroll i det förflutna intog hon en distanserad roll genom sina ordval men "[w]hen writing of her own actions Selina's style took on an authoritative tone" (s. 60). Diskursnivåer tycks därmed utgöra en outnyttjad potential för skärpt språkbruksanalys. På ett generellt plan skulle språkvetenskapliga perspektiv även kunna stimulera diskussion kring hur språket och dess struktur i sig utövar en makt och inte bara kan manipuleras för individens intressen.

Utbytet med discipliner som länge ägnat sig åt att studera språk är mest påtagligt i Israelssons studie som bland annat nyttjar den klassiska retorikens termer etos, patos och logos. Samtidigt skriver Israelsson att supplikanternas uttalanden "cannot be explained only by rhetoric" utan att relationer mellan sändare och mottagare samt kontexten i helhet måste tas i beaktande (s. 73). Påståendet följer en diskussion av en 1700-talshandbok för hur ett brev bör författas, men det tycks även implicera en något snäv förståelse av vad retorik är eftersom Israelsson sedan i stort lämnar retorisk analys därhän. Inom såväl klassisk retorik som pentadisk retorik är studier av kontext och relationerna mellan aktör och publik centrala. Detta indikerar, liksom den gemensamma litteraturlistans avsaknad av referenser till forskare inom en mer språkvetenskaplig tradition, att det, trots historikers ökade intresse för språk, tycks finnas vissa trösklar för fördjupat interdisciplinärt utbyte.

Örebro universitet

ALEXANDER ISACSSON

Dag Sebastian Ahlander, *Sverige vid avgrunden 1808–1814* (Lund: Historiska Media 2019). 279 s.

Den allmänna bilden av Sverige och svensk historia är att landet sedan lång tid kännetecknas av stabilitet och fred. Samhällsförändringar har fått ta tid och skett efter noggrann utredning. Ofta i relativt stor enighet, i vart fall sett i eftervärldens ljus. Dag Sebastian Ahlander påminner i sin bok om de dramatiska skeendena åren 1808–1814 om att stabilitet och följsamhet till grundlag och politiska processer inte alltid dominerat i Sverige.

Ahlander ansluter i sin beskrivning i allt väsentligt till den gängse tolk-

ningen av händelseförloppen. Inledningsvis ges en perspektiv-deklaration; det är med diplomatens praktiska utblickspunkt hans version av historien skrivs, inte med syfte att vara en akademisk avhandling. Huvudfokus läggs vid att förmedla drivkrafter och motiv för huvudaktörerna. Här står utan tvekan Jean Baptiste Bernadotte, den blivande kronprinsen och sedermera kung Karl XIV Johan, i centrum för Ahlanders intresse.

Det är ett perspektiv som är befogat. I sin samtid framstod Bernadotte som något av en frälsare för landet. Det kan således finnas fog för att som Ahlander välja Bernadotte som utgångspunkten för en berättelse. Att skriva historien med denna specifika utgångspunkt kan ge nya insikter och avslöja nya samband. En risk finns dock att skriva fram en rationalitet och intentionalitet hos enskilda personer i historien, som kanske inte i alla avseenden tål mötet med en mer objektiv historiesyn.

Jag menar att Ahlander i några avseenden visar både på ansatsens styrka men också leds till några felslut.

Ahlander leds med sitt angreppssätt till att börja med till att medvetet eller omedvetet nedvärdera den ordning som sätts genom 1809 års revolution, eller statsomvälvning om man så vill. Det kan ha sin relevans att hävda att omvandlingen av statsstyrelsen kom att bli ofullgånngen genom händelserna våren 1809. Motståndet mot Gustav IV Adolf var utbreddt i vissa kretsar, kanske främst i militära sådana, och i delar av de centrala statsfunktionerna. Revolutionen gjordes dock inte genom en väl genomtänkt process, utan snarast som en hastigt tillkommen kupp, utan bredare folklig förankring.

Ambitionen att först utreda en ny regeringsform och sedan välja en ny regent hölls inte fullt ut, eftersom man snabbt förde in blivande Karl XIII i spelet som riksföreståndare och eftersom regeringsformen trots allt blev en mix av gammalt och nytt. Kanske var det viktigare att göra sig av med den tidigare regimen än att etablera en ny.

Valet av den danske prinsen Karl August till tronarvinge visade sig inte ha varit helt lyckat, dels för att den önskade unionen med Norge inte följde med på köpet, dels för att den nye kronprinsens hälsa inte var den bästa. Allt detta inramat av en, i Ahlanders mening, orealistisk hållning bland ledande kretsar i Sverige på att Finland skulle kunna vinnas åter, och på en oförmåga att se hotet från Ryssland.

Ahlander tolkar sammantaget dessa skeenden som att de inblandade aktörerna inte räckte till. Brister hos de enskilda personerna i det politiska skeendet under 1809 får förklara att landet kom att föra en svajig politik, både inrikespolitiskt och i relation till främmande makt. Låt vara hursom med denna fråga, entydigt går den inte att avgöra. Det som här kan vara angeläget att påpeka är att Ahlanders angreppssätt passar hans egen historieskrivning bra. Kanske lite för väl.

Det är förstås lätt att efteråt döma ut aktörerna i ett komplicerat och omvälvande skede som mindre väl orienterade och att beslut fattades, eller saknades, som inte verkar särskilt väl underbyggda i historiens ljus. En något mer neutral beskrivning av skeendena 1809–1810 skulle bättre avspegla de verkliga förloppen, men inte ge samma ram till den fortsatta framställningen i Ahlanders bok.

En andra aspekt på den kanske väl ensidiga Bernadotte-fokuseringen är politiken kring bildandet av den nya svensk-norska unionen. Här beskrivs Karl Johan som den aktör som närmast självständigt å ena sidan släppte aspirationerna att återta Finland, å andra sidan arrangerade unionen med Norge.

När det gäller inställningen till Finland är det sannolikt att Karl Johan kunde agera mer rationellt och strategiskt än många svenskar. När det gäller Norge är det svårt att bortse från att mycket konkreta planer på ett närmande mellan länderna var en utgångspunkt till exempel för Adlersparres, von Platens och Armfelts diskussioner i Norge med den blivande kronprinsen Karl August, redan under den tidiga våren 1809.

Det förefaller i detta avseende mer korrekt att hävda att Karl Johan drev igenom en union med Norge grundat mer på hans starkare internationella förankring och förmåga att använda sin strategiska positionering i viktiga avgöranden, än på en originalitet i ambitionen.

Ahlander har bidragit till att sätta ljuset på viktiga skeenden i Sveriges historia där landets fortsatta bestånd stått på spel. Karl XIV Johan var utan tvekan en stark personlighet och driven maktspelare. Det är en viktig ingrediens i förståelse av hans roll och gärning. För en mer neutral historisk beskrivning borde dock perspektiven viktas om från Karl Johan och till de övriga komplexa skeendena.

Men som Ahlander påpekat är detta en erfaren praktikers version snarare än en akademisk avhandling. Som sådan ger den i sig en intressant inblick i hur den erfarne utrikespolitikern Ahlander tolkar historien. Det är av värde i sig, inte minst för den historiska forskningen.

*Uppsala universitet*

BJÖRN HASSELGREN

Svante Nordin, *Sveriges moderna historia: Fem politiska projekt 1809–2019* (Stockholm: Natur & Kultur 2019). 342 s.

Det finns många sätt att skriva historia. Ett sätt är att röra sig nära markytan, och skildra skeendet med största möjliga detaljrikedom. Anders Fryxell, som på sin tid lyckades skriva en svensk historia i närmare 50 volymer, kan ses som en representant för ett sådant tillvägagångssätt. Man kan också flyga